

Seksting in preiskovanje gradiv s spolno zlorabo otrok

Polona Sladič

Fakulteta za organizacijske študije v Novem mestu, Novi trg 5, 8000 Novo mesto, Slovenija
polonasladic02@gmail.com

Povzetek:

Raziskovalno vprašanje (RV): Kako je razširjenost pojav sekstinga med mladimi? Ali so mladi dovolj ozaveščeni o tej temi? Na kakšne težave naletimo pri preiskovanju sekstinga?

Namen: Namen prispevka je predstaviti probleme pri preiskovanju sekstinga. Z uporabo spleta se je otroška pornografija razširila, spremenil pa se je tudi način preiskovanja tega kaznivega dejanja, zato je potrebno odkrivati nove načine preiskovanja in premostitvi probleme pri preiskovanju in le-temu nameniti več pozornosti.

Metoda: Prispevek je pregledni in teoretični. Temelji predvsem na analizi dostopne tuje in domače literature ter internetnih virov o obravnavani problematiki.

Rezultati: Prikazane so posledice zlorab sekstinga, prav tako pa je podanih nekaj preventivnih nasvetov za varnejšo uporabo spleta. V zaključku so predstavljene tudi težave preiskovalcev pri preiskavi kaznivih dejanj, ki so povezane s spolnostjo, z zlorabami in z mladostniki.

Družba: Z raziskavo opozarjamo na problem sekstinga med mladimi. Poudarjamo pomembnost ozaveščanja mladih in pomembnost prijave možne zlorabe.

Originalnost: Izvirnost prispevka se kaže v proučitvi sedanjih problemov preiskovanja sekstinga, s katerimi se preiskovalci srečujejo vsakodnevno. Le tako se lahko probleme odpravljajo in preiskovanje izboljšujejo. Predstavitev novega pojma in nazoren pregled problematike s področja sekstinga.

Omejitve/nadaljnje raziskovanje: Ob posluževanju sekstinga se pojavijo visoka tveganja, ki pa se jih mladi, brez posveta s starši, ne zavedajo. Potrebno je vložiti še več truda v ozaveščanje mladostnikov in vzpostaviti okolje, ki bo spodbudilo žrtve k prijavi zlorabe.

Ključne besede: seksting, internet, socialna omrežja, posledice, preventiva, preiskovanje.

1 Uvod

Še vedno je preveč ljudi, ki ne vidijo v uporabi interneta oziroma informacijske tehnologije (IT) v celoti nobenih nevarnosti. Pogosto vlada napačno prepričanje, da so za računalniškimi ekrani ali za mobilnimi telefoni lahko tudi anonimni. Ko pride do zlorab, pa je pogosto za žrtev že prepozno, najbolj ranljivi pa so gotovo otroci oziroma mladostniki.

Na portalu Safe.si (2016) navajajo, da je seksting nova beseda, ki označuje pošiljanje golih fotografij prek SMS-/MMS-sporočil. Izraz bi lahko prevedli tudi kot SMekSanje. To početje je značilno predvsem za najstnike med 13. do 19. letom, ki se fotografirajo goli ali napol goli, nato pa si fotografije najpogosteje s pomočjo mobilnega telefona izmenjujejo z vrstniki. V tujini se širjenje tovrstnih fotografij, posnetkov obravnava kot širjenje materiala otroške pornografije. Mladostniki, ki so razpošiljali fotografije svoje mladoletne punce/fanta svojim prijateljem, pa čeprav je slike prostovoljno poslala ona/on, so bili tudi pri nas že obravnavani v policijskem postopku.

Po podatkih Statističnega urada RS je v letu 2007 in 2008, redno uporabljalo internet med 90 in 95 odstotkov otrok v starosti med 10 in 15 let. (Erjavec, 2009, str. 37)

* Korespondenčni avtor.

Prejeto: 11. marec 2016; revidirano: 23. marec 2016; sprejeto: 7. julij 2016.

Raziskava Mladi na netu, je leta 2010 pokazala, da se je malo manj kot tretjina (29 %) slovenskih otrok in mladih, starih 11 do 19 let, z mobilnim telefonom že slikala brez oblek in sliko posredovala naprej. O prejetju gole slike nekoga drugega pa poroča dobra petina (22 %) otrok in mladih. Nadaljnja analiza kaže, da so se dečki s tem tveganjem srečali v veliko večji meri kot deklice. Kar 43 % dečkov je prek mobilnega telefona že poslalo svojo sliko brez obleke, to pa je storilo 14 % deklic. (Sexting–kaj lahko naredite?, 2016)

V raziskavi Univerze v Utahu, pri kateri je sodelovalo 606 najstnikov v starosti 14 do 18 let, jih je kar okoli 20 % poročalo, da so že kdaj komu poslali lastno golo fotografijo z mobilnim telefonom, skoraj dva krat toliko pa je dobilo nazaj golo fotografijo drugega. Od slednjih jih je 25 % golo fotografijo, ki so jo prejeli, poslalo naprej tretjim osebam. En tretjina od teh se jih je celo zavedala, da so storili nezakonito dejanje in da bi jih lahko za to prijeli. (Sexting–kaj lahko naredite?, 2016)

Seksting (ang. sexting) označuje besedilna, pogosteje pa slikovna sporočila z nazorno seksualno vsebino, ki je med mladimi zelo popularna aktivnost. Takšna sporočila si izmenjujeta običajno dve, med seboj emocionalno povezani osebi, z namenom spolno vzburiti drugega. Problematično utegne postati, ko med dekletom in fantom oz. partnerjema preneha ljubezensko razmerje, saj prizadeti ne-redko objavijo gole posnetke drugega na spletu. Sekstanje je možno tudi preko mobilne aplikacije Snapchat in nekaterih drugih (npr. s fotoaparatom). (Klančnik, 2015)

Termin sextinga je bil prvič objavljen leta 2005 v članku Sunday Telegraph Magazine, avgusta 2012 pa je bil prvič dodan v slovar Merriam-Webster's Collegiate Dictionary (Sexting, 2016). Pogosto gre za kombinacijo »žgečkljive fotografije« in spremljajočega tekstualnega sporočila, s čimer pošiljatelj prejemniku običajno izraža (spolna) čustva. Dokler gre pri vsem tem za konsenz oziroma prostovoljni pristavek, ni načeloma nič narobe – težave nastanejo takrat, ko se nekdo odloči, da bo takšne intimne vsebine objavil na spletu (različni forumi, klepetalnice) ali kje drugje ter tako škodoval drugemu. Razlogi za takšno odločitev so lahko ljubosumje, maščevanje ali zgolj škodoželjnost. Ko so vsebine enkrat objavljene na spletu, še posebej dalj časa in je tako omogočeno njihovo neovirano kopiranje oziroma prenos, je malo možnosti za njihovo popolno odstranitev.

Razlogi, ki pripeljejo do pošiljanja svojih golih fotografij so lahko zelo različni. Nekaterim mladim se zdi to čisto zabavno, ne vidijo pa možnih negativnih posledic takega vedenja. Spet drugi na ta način iščejo samopotrditve, pozornost in stik z nasprotnim spolom. V posameznih primerih gre morda tudi za občutek prisiljenosti, če tega ne bodo storili, bodo izgubili priljubljenost, možnost za zvezo s simpatijo, ... Portal safe.si navaja, da pogosto do sekstanja pripelje tudi izsiljevanje in pritisk vrstnikov.

2 Ko seksting preide v kaznivo dejanje

2.1 Otroška pornografija – gradivo s spolno zlorabo otrok

Seksting lahko v primerih zlorab, npr. ko gre za objavo posnetkov mladoletnikov na spletu, hitro povežemo z otroško pornografijo. Pri tem navadno najprej trčimo na problem ustreznega poimenovanja pojava oziroma izbiro ustrezne definicije. Lahko bi rekli, da je definicij približno toliko, kolikor je pravnih ureditev oziroma sistemov. Pornografija je po Slovarju slovenskega knjižnega jezika prikazovanje, obravnavanje spolnosti samo zaradi erotičnega draženja, ugajanja,...(SSKJ, 2016). In tu imamo v mislih zgolj odrasle osebe, ki v tem sodelujejo s privolitvijo. Če pornografiji dodamo še pridevnik otroška, je to poimenovanje povsem neprimerno.

Med preiskovalci vse bolj razširjen, pa tudi za nas vsekakor sprejemljivejši termin, je gradivo s spolno zlorabo otrok. Iz angleškega jezika sta poznana tudi izraza Childabus material (CAM) ali Child sexual exploration (CSE). V dostopni slovenski literaturi, pa tudi v krogih preiskovalcev, tožilcev in sodnikov, je še vedno prevladujoča uporaba termina otroška pornografija, zato bomo v nadaljevanju naloge uporabljali oba termina.

Glede sekstinga je raziskava EU Kids Online ugotovila, da je takšno sporočilo prejelo 16 odstotkov otrok (več starejših in več dečkov), najpogosteje v obliki objave na internetu, ki jo lahko vidijo vsi (10 odstotkov), le 6 odstotkov otrok pa je direktno prejelo sporočilo s spolno vsebino. Le 1 odstotek otrok je bil po internetu naprošen za pogovor o spolnem početju in prav toliko za pošiljanje fotografij njihovih splovil. (Završnik, 2016, str. 11)

Ne portalu Spletno oko je otroška pornografija definirana kot vsakršna oblika upodobitve ali predstavljanja spolnega izkoriščanja otrok (vključno s slikovnim, pisnim ali z video materialom), ki je osredotočena na otrokovo spolno vedenje ali otrokove spolne organe. Gre dejansko za takšno pornografsko gradivo, ki slikovno prikazuje otroka (mladoletno osebo, mlajšo od 18 let), ki sodeluje v nedvoumnem spolnem dejanju, oziroma osebo, za katero se zdi, da je otrok in gradivo, ki prikazuje realistične podobe neobstoječega otroka v nedvoumnem spolnem dejanju. Kazniva je v primerih izdelovanja, razširjanja, pridobitve/posredovanja, omogočanja dostopnosti (do otroške pornografije) in posedovanja. (Hvalec, 2009, str. 46)

Kdaj v Sloveniji lahko govorimo o storitvi kaznivega dejanja v povezavi s sekstingom? Storilec, ki gradivo objavi, poseduje, omogoča dostop itd., mora biti star najmanj 14 let (kazensko odgovoren), žrtev pa mora biti mlajša od 18 let. V takem primeru lahko kaznivo dejanje okvalificiramo kot Prikazovanje, izdelava, posest in posredovanje pornografskega gradiva po tretjem odstavku 176. členu Kazenskega zakonika RS (KZ-1).

2.2 Posledice sekstinga

Otroci se ne zavedajo, da je takšno početje lahko nevarno. Ne zavedajo se možnosti zlorab oziroma v svojem brezskrbnem svetu na to niti ne pomislijo. Slike so lahko dokaj hitro poslane prijateljem, sošolcem, objavljene na različnih klepetalnicah ali forumih. To lahko zelo hitro privede do problemov v šoli, nadlegovanja vrstnikov, za to izvedo starši, sorodniki, učitelji in ostali. To običajno pomeni tudi rušenje zasebnosti, integritete in ugleda otroka, težave v socialnih stikih z vrstniki in negativna čustveno-psihološka stanja z resnimi posledicami. Ne le, da lahko fotografije končajo v rokah privoščljivih in cenene zabave željnih vrstnikov, ampak tudi pri pedofilih, ki po internetu brskajo prav za takšnimi vsebinami. (Sexting–nova nevarnost, 2009)

Poleg navedenih posledic, pa se zlorabe sekstinga lahko odražajo tudi kot (Sexting–nova nevarnost, 2009):

- čustvene stiske,
- psihosomatske bolezni,
- sram,
- opuščanje rednih, vsakodnevnih dejavnosti,
- odtujenost od vrstnikov,
- etikete, zbadljivke,
- beg od šole, od doma,
- poslabšanje uspeha v šoli,
- zlorabe drog, alkohola, cigaret,
- samopoškodbe, samomorilne misli,
- samomori.

Nujna je komunikacija s starši, ne pa izguba stika!

Spletni plenilci (predatorji, zbiralci) samo čakajo na »primerne« vsebine, ki jih nato bodisi preprodajajo naprej, bodisi se z njimi hvalijo pred vrstniki ali pa jim celo predstavljajo neke vrste vstopnice (VIP access) za zaprta pedofilska omrežja oz. klepetalnice. Internetna tehnologija jim namreč močno olajša dostop do potrebnih materialov ter njihovo nadaljnjo distribucijo.

V Sloveniji je bil primer, ko je mladostnica posledice sekstinga občutila šele 5 let po tem, ko je svoje gole fotografije poslala prijatelju. Posnela in poslala jih je v 1. letniku srednje šole, krožiti pa so začele, ko je obiskovala 2. letnik fakultete. Fotografije so začele krožiti z nenadzorovano hitrostjo, izdelovali so se celo CD-ji. Učitelji tega menda niso zaznali kljub temu, da so za to »vsi vedeli«. Do odkritja primera je prišlo povsem naključno pri neki drugi mednarodni operaciji oz. pri preiskavi drugega primera. Torej sploh ni šlo za prijavo žrtve. Gre sicer za uradno pregonljivo kaznivo dejanje, stvar pa se je zelo razrasla. Zaradi velike časovne odmaknjenosti je bila preiskava močno otežena.

Gre za vedno večjo težavo, pravijo na Centru za pogrešane in zlorabljene otroke v Združenih državah Amerike. Med 2100 najstniki so jih nekaj identificirali kot žrtve spletne pornografije. Ena četrtnina od njih je prvotno sama poslala svoje fotografije. Nekateri to naredijo za zabavo, nekatere pa preko spleta v to prisilijo odrasli. (Je 'sexting' otroška pornografija ali zgolj flirtanje?, 2009)

Morda se na prvi pogled tovrstno početje ne zdi sporno, vendar praksa kaže, da prav seksting lahko uniči življenje marsikaterega najstnika. Kot poroča spletni portal Spletno oko (Je 'sexting' otroška pornografija ali zgolj flirtanje?, 2009), je 18-letna Jessie Logan iz Cincinnatija v ZDA storila samomor, ko je izvedela, da je njen bivši fant objavil njene gole slike na internetu, ki mu jih je sama poslala, ko sta bila še skupaj. Jessein bivši fant je sporne slike poslal svojim prijateljem in kmalu so jih imeli skoraj vsi najstniki v mestu. Razočarana Jessie je postajala vse bolj depresivna, dobivala je slabe ocene, na koncu pa je prek televizije zaprosila, naj jo moški prenehajo nadlegovati. Ker njeno moledovanje ni obrodilo sadov, je Jessie storila samomor.

Manj hude, a vendar neljube posledice zaradi t. i. 'sextinga' so doletele tudi šest najstnikov iz Pensilvanije, ki so bili obtoženi posedovanja otroške pornografije. Šlo je za primer, ko so tri punce poslale svoje gole in polgole slike trem fantom. Še več, 13-letni deček iz Ohia se prav zaradi 'sextinga' sooča z obtožbami zvodništva, po tem ko je posnel spolni akt in ga pokazal svojim prijateljem.

Po mnenju Mikea Galanosa (Je 'sexting' otroška pornografija ali zgolj flirtanje?, 2009) ti otroci vsekakor morajo biti kaznovani, vendar se mu ne zdi prav niti primerno, da so 13 ali 14-letni otroci zaradi tovrstnih prestopkov obtoženi kaznivega dejanja otroške pornografije, enačeni z odraslimi pedofili in označeni za seksualne prestopnike. Galanos tudi meni, da so tiste kazni, ki so predvidene kot kaznivo dejanje prikazovanja spolnih zlorab otrok, za najstniški 'sexting', previsoka.

Pravni strokovnjaki so glede tega področja ločenih mnenj. Medtem, ko se enim zdi, da morajo tovrstne najstnike obtožiti najhujših kaznivih dejanj, drugi menijo, da se je zaradi luknjastih pravnih podlag na tem področju do početja, kot je 'sexting', skorajda nemogoče opredeliti. Kakorkoli, kot pravi Galanos, ne glede na to, s katere plati pogledamo na situacijo, se zdi nujno spremeniti nekaj določb zakona in stopiti v korak s tehnologijo. (Je 'sexting' otroška pornografija ali zgolj flirtanje?, 2009)

Najbolj ilustrativni primer, zakaj je sprememba zakonov na tem področju več kot nujna, je zgodba Phillipa Alperta iz Orlanda, Florida. Brez njegove posebne želje je Alpertu njegova 16-letna punca po mobilnem telefonu poslala svoje gole slike, le-ta pa jih je, ko sta se razšla, iz maščevanja masovno pošiljal naprej. Zaradi tega dejanja je bil Alpert, 18, pred kratkim obsojen razpečevanja otroške pornografije in bo spoznan za seksualnega

prestopnika do svojega trinštiridesetega leta. (Je 'sexting' otroška pornografija ali zgolj flirtanje?, 2009)

Je bilo prav, da je bil Phillip kaznovan? Je bilo prav, da je bilo kaznovanih tistih šest najstnikov iz Pensilvanije? Galanos trdi, da ja. A vendar, dodaja, kazni bi morale biti vsekakor drugačne. Lahko bi te najstnike vrgli iz športnih in navijaških klubov. Lahko bi jim naložili delo v dobro skupnosti in obvezna predavanja iz področja spolnih deliktov. Naj plačujejo kazen za storjene delikte, pravi, vendar vsekakor ne do konca svojega življenja in poziva starše, naj svoje otroke opozorijo, da poslana fotografija ostane poslana in na drugi strani prejeta za vedno. (Je 'sexting' otroška pornografija ali zgolj flirtanje?, 2009)

Mladostniki se prijav bojijo, saj bi lahko prišlo do dodatnih posledic. Strah in sram jih je pred starši. Pogosto gre za pomanjkanje zaupanja, pristnih odnosov, za odtujenost. Starši tudi nimajo dovolj znanja na tem področju. Mnogi sploh nikoli ne spregovorijo, zato je nemogoče podati neko realno oceno o pogostosti pojava.

2.3 Preventiva

Vprašanje je, ali lahko v dobi razraščanja informacijske tehnologije, starši dosežejo manj uporabe ali pa bolj nadzorovano uporabo socialnih omrežij s strani njihovih otrok in čim manj uporabe spleta, klepetalnic, socialnih omrežij itd. zgolj za zabavo. Starši si vse pogosteje »kupujejo« naklonjenost otrok ali pa jim opravičujejo svojo pogosto odsotnost s kupovanjem najsodobnejših IT naprav, njihove uporabe pa jim v ničemer ne omejujejo (npr. nenadzorovana uporaba v otroških sobah, tudi ponoči). Ali trčimo tu ob vprašanje zasebnosti? Seveda, a ta pri otrocih ne bi smela biti brezmejna. Država namreč ne more biti tista, ki bo odgovorna za ustrezno zavarovanje otrok – to vlogo morajo v prvi vrsti prevzeti starši. In hkrati tudi del odgovornosti, ko pride do zlorab njihovega otroka. Ključnega pomena je pogovarjanje z otrokom tudi o teh vsebinah, vendar brez obsojanja in predvsem v obliki (vzajemnega) informiranja.

Če je že prepozno in je otrok že pošiljal gole fotografije, naj starši poskrbijo, da se to ne bo več zgodilo. Če otrok poseduje takšno fotografijo, pa morajo raziskati, ali jo je poslal tretjim osebam. V vsakem primeru je treba ostati priseben in miren ter se podučiti o problemu, da bi lahko otroka seznanili, kaj pomeni distribucija pornografskih mladoletnih vsebin v očeh zakona in kaj na medčloveški ravni. Prav tako je treba ugotoviti ali je bilo sekstanje posledica impulzivnega vedenja, zaljubljenosti v vrstnika ali oblika zlorabe. Če je le možno, bi morali starši stopiti v stik s starši vseh vključenih otrok, po potrebi in v težjih primerih pa tudi s profesorji, psihologi in pravniki. (Sexting–nova nevarnost, 2009)

V Sloveniji je za svetovanje in za pomoč v primeru spletnih zlorab na voljo kar nekaj organizacij: SAFE.SI, SPLETNO OKO, TOM Telefon, ZPMS, zainteresirani pa lahko nekaj koristnih informacij najdejo tudi na uradnih spletnih straneh policije. (Starši in otroci, zavarujte se pred zlorabami na internetu, 2016)

Zelo pohvalna je praksa osnovnih šol, ki na predavanja vabijo različne strokovnjake s področja varne rabe interneta. Predavanja so praviloma organizirana za starše na roditeljskih sestankih. Pogosto so dober vir znanja o računalnikih, o spletu, o socialnih omrežjih itd. za starše prav njihovi otroci in prav je, da se jim pustijo podučiti.

Ko se preiskovalci (neredko) soočijo s primerom, ko je otrok popolnoma »prepuščen« računalniku (nima nobenih omejitev), kar neredko vodi v odvisnost, bi veljalo razmisliti tudi o odgovornosti staršev v smislu storitve kaznivega dejanja po 192. členu KZ-1 – Zanemarjanje mladoletne osebe in surovo ravnanje. (Kazenski zakonik RS, 2015)

3 Težavnost preiskovanja tovrstnih kaznivih dejanj

Namen preiskovanja otroške pornografije je predvsem v ustrezni identifikaciji storilca, identifikaciji žrtev spolne zlorabe in ne nazadnje tudi izsleditev ter ustrezno procesiranje storilca. Policija največkrat loči med tremi kategorijami otroške pornografije (Otroška pornografija, 2016):

- poziranje golih otrok,
- spolni odnos med otroki ter med otrokom in odraslim,
- sadizem oziroma mučenje otrok.

Ena od osnovnih težav, s katero se preiskovalec pogosto sooči že v začetku preiskave, je v tem, kje točno se nek posnetek nahaja. Če je npr. strežnik v tujini, je potrebno prepričati pristojno institucijo – ponudnika oziroma upravljavca spletnega portala za odstranitev teh vsebin, tamkajšnje organe pregona pa za ustrezno zavarovanje dokazov. V EU je nekoliko lažje, a ne popolnoma brez težav. Policije si med seboj pomagajo, sinhronizacija kazenskega prava pa še ni končana. Država obravnave kaznivega dejanja mora preko mednarodne pravne pomoči zaprositi državo, kjer se material nahaja – pot torej poteka od policije, ki primer obravnava do tožilstva, od tam na Ministrstvo za pravosodje in od tam zaprosilo drugi državi članici.

Bistvenega pomena je tudi hramba podatkov (data retention) – podatki o obstoju nekega IP naslova, časa objave in kdo je to objavil. Ta je v Sloveniji 8 mesecev za objave na spletu in 14 mesecev za telefonske številke. (Zakon o elektronskih komunikacijah, 2012)

Pri preiskovanju je pogosto ovira tudi hitro širjenje oziroma enormno povečevanje (mreženje) storilcev, saj je potencialni storilec vsakdo, ki si datoteko s takšno vsebino prenese oziroma naloži.

Preiskovalcem težave predstavlja tudi odkrivanje identitete žrtve in ocenjevanje njene starosti, saj 14 ali 15 let star otrok lahko zgleda bistveno starejših in obratno. Težave lahko nastopijo tudi na sodišču, ko so sodniki zaradi nepoznavanja sodobne informacijske

tehnologije in s tem nezaupanja v njo, nekako bolj naklonjeni tiskani, kot digitalni oziroma predvajani fotografiji.

Del odgovornosti v zvezi z dostopnostjo otroške pornografije na internetu nosijo tudi ponudniki dostopa do interneta. Brez njih ne moremo dostopati do interneta in brez njih se ne da vnašati vsebin na internet. V Franciji in Nemčiji so lahko internetni ponudniki obtoženi kriminalnega dejanja, ker so omogočali dostop do otroške pornografije. V Veliki Britaniji IWF (Internet Watch Foundation) skrbi, da lahko uporabniki prijavijo vsebino v povezavi z otroško pornografijo. IWF določi lokacijo ter obvesti lokalnega ponudnika. Internet ponudnik po zakonu nima več izgovorov, da se ne zaveda vsebin, ki jih ponuja, policija pa ukrepa proti tistim, ki teh vsebin na prošnjo IWF ne odstranijo. V Sloveniji ponudnik interneta (ISP) za enkrat ni dolžan nadzirati svoje internetne vsebine, mora pa ukrepati, v kolikor dobi namig o nezakoniti vsebini. (Vloga internetnih ponudnikov pri reguliranju spletnih vsebin, 2016)

25. septembra 2013 je v veliki dvorani Fakultete za družbene vede potekal posvet na temo zlorab otrok na internetu z delovnim naslovom E-zlorabe otrok: omejimo jih lahko z dobro zakonodajo in sodelovanjem. Rdeča nit posveta je bila obravnava razsežnosti pojava zlorab otrok na spletu in iskanje poti za učinkovito ukrepanje. Adele Desirs iz Interpola, ki že vrsto let obravnava primere zlorab otrok na internetu, je opozorila na vpliv, ki ga ima internet na razširjenost spolnih zlorab otrok. Včasih je moral storilec fizično do prodajalca tega materiala, danes pride do posnetkov spolnih zlorab otrok z enim klikom. Enako velja za proizvodnjo tega materiala. Z vsakim fotoaparatom ali telefonom storilec že lahko posname fotografijo ali video, ki prikazuje zlorabe otrok. In materiala mu ni potrebno skrivati niti več na svojem računalniku, saj ima lahko vse shranjeno v oblaku«, je o razsežnosti tega pojava povedala Adele Desirs. Izpostavila je tudi dejstvo in hkrati skrb, da Slovenije ni na seznamu držav, ki sodelujejo z Interpolom pri blokiranju dostopa do vsebin, ki prikazujejo najhujše spolne zlorabe otrok. Postregla je tudi s podatkom, da je prav iz Slovenije lanskega junija na portal, ki je prikazoval hude zlorabe otrok, dostopalo 634 uporabnikov. (Posvet E-zlorabe otrok: omejimo jih lahko z dobro zakonodajo in sodelovanjem, 2013)

Blokiranje oziroma filtriranje spletnih strani, ki vsebujejo gradiva s spolno zlorabo otrok, sta podrobneje v obširnem prispevku orisala kriminalist Policijske uprave Ljubljana Peter Košnik in Danijela Frangež iz Fakultete za varnostne vede v Ljubljani. Blokiranje spletnih strani naj bi izvajali ponudniki internetnih storitev (v manjšem obsegu pa tudi administratorji lokalnih omrežij; npr. v podjetjih, hotelih, gostinskih lokalih). Odločiti se morajo, kakšno vrsto aktivnosti ali vsebine bodo blokirali in komu bodo omejili dostop. V veliki večini primerov taka omejitev velja za vse uporabnike mreže. Glavni vprašanja, s katerimi se soočajo administratorji, ko se odločajo za vzpostavitev blokade, sta kako tehnično določiti, kaj bo blokirano in kdo je tisti, ki bo odločil, kaj bo blokirano. Pri tem je

poleg poznavanja načina izvedbe ukrepa blokade spletnih strani pomembno tudi poznavanje načinov razširjanja posnetkov spolne zlorabe otrok. (Košnik, & Frangež, 2012)

Pričakovanja oškodovancev in njihovih staršev, da bi se sporne vsebine nemudoma odstranile, so pogosto nerealna, saj imajo preiskovalci pri delu pogosto zavezane roke – vse bolj je žal v ospredju nacionalni interes neke države, zaščita interesov pravnih oseb, varstvo občutljivih osebnih podatkov itd.

Problematiko preiskovanja spletnih kaznivih dejanj je vzela pod drobnogled Yvonne Jewkes (Zorman, & Bernik, 2012). Omenja deset izzivov in težav, s katerimi se srečuje policija pri odkrivanju in preiskovanju otroške pornografije oziroma kriminala na spletu na sploh:

- 1) Prvi problem nastane v krajevni pristojnosti policije, saj se strani lahko nahajajo na strežniku v drugi državi, kar pomeni, da je za policiste iz ene države skoraj nemogoče, da uspešno preganjajo osebo v drugi državi.
- 2) Drugi problem je povezan z neustrezno zakonodajo, ki slabo in ohlapno opredeljuje določena kazniva dejanja na spletu (med drugim tudi kaj vse spada pod otroško pornografijo).
- 3) Tretji problem predstavlja lokalno in med državno sodelovanje policije.
- 4) Četrti problem so kompetence in znanje preiskovalcev iz področja spleta. Znotraj policije bi moral obstajati oddelek oziroma skupina, ki bi se ukvarjala samo s spletnimi kaznivimi dejanji, temu pa v večini policij ni tako. Policisti nimajo potrebnih izobraževanj in znanj s področja interneta, ki bi jim pomagala pri odkrivanju in preiskovanju.
- 5) Peti problem pa so seveda sredstva namenjena preiskovanju spletnih kaznivih dejanj. Prav ta so premajhna v deželah z najvišjo stopnjo te problematike (nerazvite države), torej kjer bi najbolj potrebovali ustrezen in učinkovit nadzor nad otroško pornografijo na spletu.
- 6) Šesti problem odkrivanja in preiskovanja otroške pornografije je družbena apatija. Ljudem se zdijo spletna kazniva dejanja manj pomembna, kot nasilniška ali druga kazniva dejanja, ki se dogaja v „resničnem svetu“. Izjema so kazniva dejanja zoper otroka na spletu, ampak tudi ta se ljudem ne zdijo tako resna in pomembna, če se dogajajo v drugih delih sveta, manj razvitih državah. Pozornost vzbudijo le kazniva dejanja prek spleta, ki se dogajajo v naši soseki.
- 7) Sedmi problem je vsekakor mišljenje policistov (predvsem starejših), ki menijo, da odkrivanje in preiskovanje kriminalitete v spletnem prostoru ni pravo policijsko delo. Del nezainteresiranosti je vsekakor obdobje, v katerem so starejši policisti odraščali, saj so bili rojeni pred dobo računalnikov in splošno razširjenega interneta. Izvor mišljenja pa je tudi nepoznavanje tehnologije, njenih zmožnosti in nevarnosti, kar smo omenjali že pri četrtem problemu. Primanjkuje jim znanja in kompetenc s tega področja in zato se jim preiskovanje takšnih kaznivih dejanj ne zdi dovolj pomembno in zanimivo.

- 8) Osmi problem in izziv s katerim se srečuje policija pa je tehnološki napredek. Z razvojem tehnologije (računalnikov, spleta, itd.) so se razvile vedno nove možnosti in načini izvršitve kaznivih dejanj. Preiskovalci so vedno korak za storilci in morajo odkrivati vedno nove možnosti preiskovanja.
- 9) Deveti problem policije je menjava področja dela, ki služi predvsem kot zaščita pred travmami preiskovalcev, za kroženje idej, strategij, preprečevanje korupcije, itd. Ta sistem je vzpostavljen v Veliki Britaniji, kjer policisti zamenjajo oddelek vsake 3 leta. Zgoraj so našteje prednosti takšne ureditve, a ta prinaša tudi marsikatero slabost. Vzpostavi se potreba po nenehnem usposabljanju novih članov, k skupini prihajajo člani brez izkušenj in odhajajo zelo izkušeni preiskovalci.
- 10) Zadnji, deseti problem pa je slabo prijavljanje takšnih kaznivih dejanj. Za to obstaja veliko razlogov, ki so odvisni od primera do primera (stigmatizacija žrtve, žrtve so premlade in se ne zavedajo svoje viktimizacije, anonimnost storilcev, itd.).

4 Razprava

Prodaja pametnih telefonov se še vedno zelo povečuje, to velja tako za Slovenijo kot za ves svet. Kar 80 odstotkov mladostnikov med 13. in 17. letom in skoraj 90 odstotkov mladih med 18. in 24. letom uporablja pametne telefone. Ti še zdaleč niso več naprave za izmenjevanje sporočil in klicev, ampak se razvijajo v naprave za širjenje eksplicitnih fotografij in posnetkov – govorimo o tako imenovanem sekstingu. Čeprav je to dokaj nov izraz, pa je bil seksting leta 2009 eden od finalistov za besedo leta pri ameriškem slovarju New Oxford American Dictionary.

Prvi pogoj za seksting je očitno veliko zaupanje med mladimi, ki si gole fotografije ali videe pošiljajo predvsem prek aplikacije Snapchat. Vendar stvari lahko kmalu uidejo iz nadzora. Klasični primeri izsiljevanja s sekstingom so, ko nekdanji fantje izsiljujejo dekleta in jim tako želijo uničiti samopodobo.

Moraliziranje in vohunjenje staršev ni rešitev, starši naj raje vzpostavijo odnos zaupanja z otroki. Žrtve pa morajo v primerih izsiljevanja nujno ukrepati. Sploh pa bi bilo treba seksting marginalizirati oziroma mladim pokazati, da se ne splača, saj lahko negativno vpliva npr. na iskanje zaposlitve, sprejetje v družbi in na samopodobo.

5 Zaključek

Posodabljanju in širitvi informacijske tehnologije še zdaleč ni videti konca. Enako je z možnostmi, ki nam jih ponuja splet. In prav je tako, vendar pa je potrebno ob vseh prednostih upoštevati tudi skrite pasti in nevarnosti. Veliko teh lahko učinkovito preprečimo z upoštevanjem osnovnih varnostnih ukrepov pri uporabi interneta, računalnika in ostalih elektronskih naprav, ki omogočajo digitalni zapis, hrambo ali pa tudi prenos podatkov. Še posebej ranljivi za različne zlorabe so naši najmlajši, za njihovo zaščito pa je potrebno poudarjati odgovornost staršev. Ti so neredko slabše poučeni o (varni) uporabi

interneta kot njihovi otroci, zato je preventivne ukrepe različnih nevladnih, pa tudi državnih institucij usmeriti prav v starše. Ozaveščanje o nevarnosti zlorab interneta je potrebno do širših množic prenašati tudi preko najrazličnejših medijev. Na državi pa je, da tudi na tem področju vzpostavi ustrezno zakonodajo oziroma jo različne države čim bolj sinhronizirajo med seboj, s čimer bo boj zoper »spletne plenilce« učinkovitejši. Še posebno pozornost pa mora država nameniti ustrezni strokovni usposobljenosti preiskovalcev tovrstne kriminalitete.

Nezaželenih posledic sekstinga ni malo, saj se lahko gole slike razširijo širše, kot je bilo sprva mišljeno. Slike, ki so bile namenjene simpatiji, jih ta po prekinitvi zveze pošlje prijateljem sošolcem. Posledice so lahko težave v šoli, nadlegovanje vrstnikov, za slike pa lahko izvedo starši in učitelji. Posledice sekstinga lahko segajo tudi daleč v našo prihodnost, saj nikoli ne moremo vedeti, kam vse so se slike razširile in kdaj kasneje v življenju bodo spet stopile na plano in nam zagotovo zagrenile življenje. Širjenje golih fotografij mladoletne osebe pa je tudi kaznivo dejanje širjenja otroške pornografije. (Sexting–kaj lahko naredite?, 2016)

Reference

1. Erjavec, J. (2009). *Otroška pornografija na internetu in boj zoper njo* (Diplomsko delo), Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
2. Hvalec, F. (2009). *Kriminološki vidiki pornografije* (Diplomsko delo), Maribor: Univerza v Mariboru: Pravna fakulteta.
3. Je 'sexting' otroška pornografija ali zgolj flirtanje? (2009). Pridobljeno 17.1.2016 na <http://safe.si/spletno-oko/novice/je-sexting-otroska-pornografija-ali-zgolj-flirtanje>.
4. Kazenski zakonik RS. (2015). Uradni list RS, (54/15).
5. Klančnik, A. T. (2015). *Internet: Mladostnik, nasilje in trendi – vse več skupnih izzivov*. Zbornik za mentorje otroških parlamentov (2015). Pasti mladostništva. Pridobljeno 17.1.2016 na http://www.zpms.si/data/upload/Zbornik_Pasti_mladostnistva.pdf
6. Košnik, P., & Frangež, D. (2012). *Blokiranje spletnih strani kot ukrep boja proti razširjanju posnetkov spolne zlorabe otrok*. Pridobljeno 18.1.2016 na <http://dkum.uni-mb.si/Iskanje.php?type=napredno&stl0=Avtor&niz0=Danijela+Frang%C5%BE>.
7. *Otroška pornografija* (18. 01. 2016). Safe.si. Pridobljeno 17.1.2016 na http://old.safe.si/c/1017/Otroska_pornografija/?preid=1021.
8. *Posvet E-zlorabe otrok: omejimo jih lahko z dobro zakonodajo in sodelovanjem*. (26. 9. 2013) Pridobljeno 18.1.2016 na http://old.safe.si/db/6/3406/Novice/Posvet_Ezlorabe_otrok_omejimo_jih_lahko_z_dobro_zakonodajo_in_sodelovanjem/?p1=670&p2=1204&p3=1211&page=2.
9. *Sexting – kaj lahko naredite?* (18. 01. 2016). Safe.si. Pridobljeno na <http://www.safe.si/c/1565/Seksting/>.
10. *Sexting – nova nevarnost*. (9. 11. 2009). Zurnal.si. Pridobljeno 18.1.2016 na <http://www.zurnal24.si/sexting-nova-nevarnost-clanek-60073>.

11. SSKJ. (19.1.2016). Pridobljeno na http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression =pornografija&hs=1
12. *Starši in otroci, zavarujte se pred zlorabami na internetu.* (19. 01. 2016). Policija.si. Pridobljeno na <http://www.policija.si/index.php/preventiva-/preventiva/6020-stari-in-otroci-zavarujte-se-pred-zlorabami-na-internetu-policija-svetuje>.
13. *Vloga internetnih ponudnikov pri reguliranju spletnih vsebin.* (20. 1. 2016). Safe.si. Pridobljeno na <http://www.safe.si/c/1021/>.
14. *Zakon o elektronskih komunikacijah.* (2012). Uradni list RS, (109/2012).
15. Završnik A. *Kibernetsko nadlegovanje: Pojem, metode in pojavnost po svetu in v Sloveniji.* (19. 01. 2016) Pridobljeno na <http://www.za-nenasilno-skupnost.si/images/docs/kibernetsko-nadlego-vanje-pojem-metode.pdf>
16. Zorman, N., & Bernik, I. (2012). *Problematika preiskovanja otroške pornografije na spletu.* Pridobljeno na http://www.fvv.um.si/KonferencaIV/zbornik/Zorman_Bernik.pdf.

Polona Sladič je leta 2009 diplomirala na Fakulteti za organizacijske vede v Kranju. Od leta 1995 je zaposlena v Krki d. d. in zadnjih 10 let v Nabavi. Opravlja delo strokovnega sodelavca za področje sekundarne embalaže. Pri svojem delu se srečuje z raziskavami trga in izbiro dobaviteljev.

Seksting and investigation of materials with child sexual abuse

Abstract:

Research Question (RQ): How widespread is the phenomenon of sexting among young people? Are young people sufficiently aware about this subject? Any difficulties encountered when investigating sexting?

Purpose: The purpose of this paper is to present problems in investigating sexting. Since using Internet child pornography expanded and changed the way the investigation of this crime, it is necessary to explore new ways of investigating and overcoming problems in the investigation of more attention.

Method: The article is transparent and theoretical. It is based primarily on an analysis of available domestic and foreign literature and Internet sources on the issues addressed.

Results: Showing sexting consequences of abuse, and also provides some preventive tips for safest use the Internet. In conclusion, the investigators also presented problems in the investigation of crimes related to sex abuse with minors.

Society: The survey alert to be aware of the problem among young people. We emphasize the importance of raising awareness of young people and the importance of the application of possible abuse.

Originality: The originality of the contribution is reflected in the examination of the current investigation sexting problems, faced by investigators on a daily basis. Only in this way it can eliminate problems and improve search.

Limitations/Future Research: Using sexting appear high risk, but they are young without consulting the parents are not aware of. It is necessary to invest more effort into raising awareness of young people and create an environment that will encourage victims to report abuse.

Keywords: sexting, internet, social networks, consequences, prevention, investigation.